

Typ av dokument Riktlinje	Diarienummer ASN-2022-20029	Dokumentet gäller för Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, avdelning individ- och familjeomsorg
Beslutat av Ange funktion	Beslutsdatum 2017-06-21	Ansvar för implementering Avdelningschefer
Ansvar för uppföljning och revidering Ange funktion	Senaste revideringen 2024-04-26	Bör följas upp senast 2024-12-31

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga

Syfte

Arbetsmarknads- och socialnämndens riktlinjer utgår från de lagar, föreskrifter och allmänna råd samt andra styrdokument som reglerar förvaltningens arbete med barn och unga som riskerar att fara illa eller som har behov av stöd och insatser från socialtjänsten. De är ett förtydligande av hur Malmö stad ska tillämpa bestämmelser och utgör ett ramverk för hur socialtjänstens arbete med stöd, myndighetsutövning och insatser ska bedrivas effektivt och med kvalitet.

Innehåll

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga	1
Syfte.....	1
Beskrivning av riktlinjen.....	3
Målgrupp.....	4
Kvalitet.....	4
Definitioner	6
Kunskapsbaserad verksamhet.....	6
Den bästa tillgängliga kunskapen.....	6
De professionellas expertis	8
De enskildas situation, erfarenheter och önskemål.....	8
Säker och jämlik vård.....	9
Arbetsprocesser för handläggning, dokumentation och uppföljning.....	9
Jämställd och jämlik vård	10
Tillgänglig vård och insatser.....	11
Information	11
Stöd och insatser.....	11
Uppsökande och förebyggande insatser.....	11
Likvärdig tillgång till insatser.....	12
Barn och unga i dygnsvård.....	12
Särskilt om barn i familjehem	15
Särskilt om barn och unga som är placerade på HVB eller statliga särskilda ungdomshem	16
Särskilt om barn och unga i stödboende.....	17
Individanpassad vård.....	18
Barn som utsätts för eller bevittnar våld.....	19
Hälsa och utbildning	19
Delaktighet	20
Effektiv vård.....	20
Mäta resultat	21
Samverkan	21

Beskrivning av riktlinjen

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att barn och unga i samhället som far illa eller som riskerar att fara illa får det skydd och stöd som de behöver.

Socialtjänstlagen (2001:453) anger ramarna för socialtjänstens uppgift och ansvar.

Kompletterande bestämmelser finns i socialtjänstförordningen (2001:937).

Därutöver finns en rad lagar som styr socialtjänstens arbete och som anställda inom socialtjänsten ska vara förtroga med; bland annat förvaltningslagen (1986:223), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare och föräldrabalken (1949:381).

Riktlinjerna för arbetsmarknads- och socialförvaltningens stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga omfattar verksamheterna inom avdelningen individ- och familjeomsorg (IFO) som arbetar med förebyggande och tidigt stöd, myndighetsutövning samt insatser och familjehemsvård riktade till barn och unga och deras vårdnadshavare. Information om och stöd för hur de verksamheter som möter vuxna brukare ska säkerställa ett barnrättsperspektiv finns i för dessa verksamhetsområden relevanta riktlinjer och kärnprocesser.

Riktlinjerna ska säkerställa att likställighet råder i socialtjänstens olika delar samt att det enskilda barnets behov blir uppmärksammat och att barnet får insatser baserat på individuella behov. Riktlinjerna ska stärka arbetsmarknads- och socialförvaltningens strävan att uppnå ökad kvalitet i arbetet med utsatta barn och unga.

Socialstyrelsen förtydligar i föreskrifter och allmänna råd hur socialtjänsten ska arbeta utifrån ovan angivna lagar. Vidare har Socialstyrelsen tagit fram olika former av kunskapsstöd för socialtjänstens personal vilka används som vägledning och stöd i arbetsmarknads- och socialförvaltningen.

Riktlinjerna har sin utgångspunkt i socialtjänstlagens vägledande principer som säger att socialtjänsten ska präglas av frivillighet och självbestämmande, kontinuitet, flexibilitet, normalisering, närhet och valfrihet samt respekt för den enskildes rätt att bestämma över sitt eget liv.

I enlighet med principen om likställighet gäller lika rätt oavsett kön, kulturell tillhörighet eller geografiskt boende. Detta anges också i artikel 2 i Barnkonventionen som tydliggör att barnet ska få sina rättigheter tillgodosedda utan åtskillnad av något slag oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares bakgrund. Barnets bästa ska i enlighet med artikel 3 vara

utgångspunkten i alla lägen i arbetsmarknads- och socialförvaltningens uppdrag rörande barn och unga.¹

Riktlinjer ska vara politiskt beslutade enligt gällande delegationsordning. De riktar sig främst till personal som arbetar med målgruppen i inom avdelning IFO i arbetsmarknads- och socialförvaltningen. Då riktlinjerna anger inom vilka ramar som socialtjänstens stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och ungdomar i Malmö stad ska bedrivas, kan de vara av intresse för alla som tillhör, möter eller arbetar med målgruppen.

Regler och ansvarsområden för arbetsmarknads- och socialnämnden finns i nämndens reglemente som beslutas av kommunfullmäktige.² I arbetsmarknads- och socialnämndens budget anges vilka kommunfullmäktige mål som nämnden ansvarar för att uppnå tillsammans med andra nämnder.

Målgrupp

Målgruppen är barn och unga mellan 0–20 år som far illa eller riskerar att fara illa, och som genomgår utredning eller får insatser enligt SoL eller LVU. Målgruppen omfattar även dessa barns och ungas vårdnadshavare och föräldrar, samt de uppdragstagare som utför insatser.

Kvalitet

Barn- och ungdomsvården ska vara säker samt tillhandahållas och fördelas på lika villkor för alla. Riskförebyggande verksamhet ska förhindra skador och verksamheten ska präglas av rättssäkerhet.

All verksamhet som omfattas av socialtjänstlagen, lagen om vård av missbrukare i vissa fall, lag med särskilda bestämmelser om vård av unga samt hälso- och sjukvårdslagen ska ha ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Detta regleras i *Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete*.

I *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete* beskriver arbetsmarknads- och socialnämnden krav, förutsättningar och ansvarsfördelning för det systematiska kvalitetsarbetet. Det systematiska förbättringsarbetet består av riskanalys, egenkontroll, utredning av rapporter, klagomål och synpunkter, förbättrande åtgärder och förbättring av processer och rutiner. Arbetet kännetecknas av att det

¹ [Läs texten \(unicef.se\)](http://unicef.se)

² [Reglemente för arbetsmarknads- och socialnämnden \(sharepoint.com\)](http://sharepoint.com)

innehåller momenten planering, ledning, kontroll, uppföljning, utvärdering, förbättring och att arbetet omfattar alla delar av verksamheten.

I SoL finns bestämmelser om lex Sarah som innebär att personer som är verksamma inom socialtjänsten är skyldiga att rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamhet enligt SoL eller LSS. Den som bedriver verksamheten ska utreda och avhjälpa eller undanröja det rapporterade missförhållandet utan dröjsmål.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har rutiner för hantering av lex Sarah som omfattar barn- och ungdomsvården. Arbetet med lex Sarah bidrar till att upptäcka och rätta till brister i verksamheten och förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen. Rutinerna bidrar till en säker vård genom att de är ett led i verksamhetens kvalitetsutveckling.

I 3 kap 3§ SoL ställs det krav på att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Av förarbetena framgår det att kvalitet är svårt att bedöma och inte låter sig fastställas på ett entydigt och objektivt sätt.³ Socialstyrelsen använder ofta sex vedertagna dimensioner för att beskriva god kvalitet i socialtjänsten, som är ändamålsenliga för arbetsmarknads- och socialförvaltningen.

Kunskapsbaserad

Vården och omsorgen ska baseras på bästa tillgängliga kunskap och bygga på både vetenskap och beprövad erfarenhet.

Säker

Vården och omsorgen ska vara säker. Verksamheten ska präglas av rättssäkerhet.

Individanpassad

Vården och omsorgen ska ges med respekt för individens specifika behov, förväntningar och integritet. Individen ska ges möjlighet att vara delaktig.

Effektiv

Vården och omsorgen ska utnyttja tillgängliga resurser på bästa sätt för att uppnå uppsatta mål.

Jämlik

Vården och omsorgen ska tillhandahållas och fördelas på lika villkor för alla.

Tillgänglig

Vården och omsorgen ska vara tillgänglig, ges i rimlig tid och ingen ska behöva vänta oskälig tid på vård eller omsorg.

³ Prop. 1996/97:124 s.51 f)

Riktlinjerna bygger på de ovanstående kvalitetsdimensionerna. Flera delar i riktlinjerna kan innehålla kvalitetsaspekter från mer än en dimension, exempelvis kan en riktlinje säkerställa både individanpassad vård och säker vård. I detta dokument har riktlinjerna placerats i det avsnitt som bedömts mest lämpligt.

Definitioner

Barn: Den juridiska definitionen av ett barn är en person som är 0–18 år.

Ungdom: Förutom begreppet barn används också ungdom för att beteckna gruppen barn 13–18 år.

Ung: Begreppet ung används för att beteckna barn eller vuxna (det vill säga personer över 18 år) som befinner sig mellan barndom och vuxenliv.

Heldygnsvistelse: (inom socialtjänsten:) vistelse även under nattetid som ges med stöd av SoL, LSS, LVU eller LVM.⁴ Vid SoL, LVU och LVM innebär heldygnsvistelse i allmänhet någon form av vård utanför hemmet som täcker hela dygn och kan pågå avsevärd tid även hela eller delar av uppväxten. Som regel benämns detta som dygnsvård i fråga om vård av barn och unga utanför hemmet och detta begrepp kommer att användas även i förvaltningens riktlinjer.

Myndighetsutövning: handläggning av ansökningar om stöd gällande barn och unga samt anmälningar om oro för att ett barn eller ungdom far illa, utredning enligt 11:1 SoL eller enligt 11:1 SoL med stöd av 11:2 SoL, samt beslut, genomförande och uppföljning av bistånd enligt SoL eller LVU.

Insats: Åtgärd eller paket av åtgärder som syftar till att förebygga eller behandla problem samt tillgodose behov hos barn och unga samt deras vårdnadshavare.⁷

Kunskapsbaserad verksamhet

En kunskapsbaserad verksamhet bygger på den bästa tillgängliga kunskapen, de professionellas expertis och de enskildas situation, erfarenhet och önskemål.

⁴ <http://termbank.socialstyrelsen.se/showterm.php?ffid=757>

Den bästa tillgängliga kunskapen

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska använda kunskapsbaserade metoder och bedömningsinstrument vid utredning och bedömning av behov, samt i insatser till barn och unga som har behov av stöd från socialtjänsten.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen arbetar kunskapsbaserat genom att säkerställa att allt arbete sker i enlighet med föreskrifter och allmänna råd, riktlinjer och planer samt vägledande kunskapsmaterial. Socialstyrelsens handböcker och kunskapsstöd för olika delar inom området barn och unga ska användas som stöd i arbetet.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen använder bedömningsmetoder och metoder i insatser som har stöd i kunskap och beprövad erfarenhet. Relevanta källor för att inhämta bästa tillgängliga kunskap är bland annat Socialstyrelsens metodguide och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.

I Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende finns vägledning för socialtjänsten och hälso- och sjukvården kring vilka åtgärder och metoder som de bör kunna erbjuda.⁵ I arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser gällande missbruk och beroende anges att förvaltningen ska kunna tillhandahålla insatser, inom ramen för sitt uppdrag och utifrån målgruppens behov, utifrån de metoder som rangordnas högt i de nationella riktlinjerna. Detta berör även barn och unga med missbruk och beroende.

Kunskap om målgruppens sammansättning och behov samt om resultat av insatser är en viktig del i att arbeta kunskapsbaserat. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ha verktyg och rutiner för kartläggning av målgruppens behov och systematisk uppföljning av resultat. Kartläggningar och systematisk uppföljning ska användas för planering av stöd- och förebyggande insatser. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska använda kunskapen för att utveckla och förbättra insatserna för barn och unga. Andra kunskapsunderlag är den kännedom om målgruppen som andra aktörer kan ha, är för att nämna några exempel elevhälsan, hälso- och sjukvården, polisen, idéburna organisationer eller universitet.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen får också kunskap genom att systematiskt dokumentera barnens behov. En systematisk individuell uppföljning utifrån tydliga uppdrag med mätbara mål till utförarna av insatserna är en förutsättning för att få

⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/regler-och-riktlinjer/nationella-riktlinjer/publicerade-riktlinjer/missbruk-och-beroende/>

kunskap om målgruppen, samt om insatsernas resultat. I arbetsmarknads- och socialförvaltningen sker dokumentation och uppföljning i enlighet med arbetssättet Barns Behov i Centrum (BBIC). BBIC bygger i sin tur på Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation samt om handläggning av ärenden som rör barn och unga.

Barn och unga som är placerade i dygnsvård är en särskilt utsatt grupp med ökade risker för psykisk och fysisk ohälsa. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn och unga som placeras utanför det egna hemmet. Denna grupp följs därför särskilt upp årligen.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska tillhandahålla behövlig kompetensutveckling för personal inom socialtjänstens verksamheter för barn och unga. Denna ska innefatta aktuell kunskap samt utbildning och metodstöd i de arbetssätt, metoder och bedömningsinstrument som används

De professionellas expertis

Enligt SoL ska insatser inom socialtjänsten vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. När det gäller utredning och bedömning av behovet av insatser eller andra åtgärder gällande barn och unga regleras kraven på kompetens i särskilda föreskrifter.⁶ Arbetsmarknads- och socialförvaltningens bedömning av vilken kompetensnivå som är lämplig för socialsekreterare som ska arbeta med myndighetsutövning gällande barn och unga, respektive samtal/behandling och råd/stöd, finns i Malmö stads arbetsvärdering.

Personalens kompetens inom socialtjänstens verksamheter för barn och unga omfattar att de ska vara uppdaterade gällande aktuell kunskap om målgruppen samt kunna tillämpa de arbetssätt och metoder som arbetsmarknads- och socialförvaltningen har beslutat ska användas. För att dessa ska kunna implementeras och vidmakthållas långsiktigt krävs organisatoriska förutsättningar samt fortlöpande utbildning och metodstöd.

Den professionelle behöver, tillsammans med individen, bedöma om en viss insats kommer att fungera för just den här personen. Denna bedömning beaktar bästa

⁶ Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter om behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i barn- och ungdomsvården. SOSFS 2014:7.

tillgängliga kunskap om de insatser och åtgärder som är aktuella i ljuset av individens situation, till exempel praktiska förutsättningar att delta i en insats samt individens önskemål och erfarenheter.

De enskildas situation, erfarenheter och önskemål

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska regelbundet inhämta synpunkter från barn och unga samt vårdnadshavare inom målgruppen.

Den sista delen i kunskapsbaserad verksamhet handlar om de enskilda barnen och de ungas erfarenheter och önskemål. De kan ha inflytande på olika nivåer; individuell nivå, verksamhetsnivå samt inflytande på organisations- eller systemnivå.

När det gäller barn och unga finns det särskilda utmaningar, då de är i en utsatt position och beroendeställning till både sina vårdnadshavare och andra vuxna som de möter, exempelvis socialsekreteraren. Barn och unga som genomgår utredning eller får insatser från arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ges möjlighet att lämna synpunkter. Kunskap om synpunkter och erfarenheter kan också behöva inhämtas från idéburna organisationer som representerar målgruppen eller deras närstående. Inhämtande av synpunkter och erfarenheter från barn och unga sker på olika sätt; enkäter, intervjuer, fokusgrupper och genom att använda så kallad tjänstedesign.⁷

Därutöver inhämtas löpande enskildas synpunkter och klagomål systematiskt via sidan Synpunkter och klagomål på vård, omsorg och stöd på Malmö stads hemsida.

Förutom att mäta barns upplevelse av delaktighet och inflytande ska arbetsmarknads- och socialförvaltningen ha arbetsätt och verktyg för att löpande säkerställa barnets delaktighet i alla frågor som rör barnet. Det enskilda barnets, och dess vårdnadshavares, möjlighet att påverka sin egen livssituation, vård och socialt stöd som han eller hon får, är ett individuellt inflytande.

Läs mer om barns och ungas inflytande på individuell nivå i avsnittet *Delaktighet under Individanpassad vård*.

⁷ [Innovationsguiden | SKR](#)

Säker och jämlik vård

I SoL finns bestämmelser om Lex Sarah. ASF:s rutiner för hanteringen av Lex Sarah omfattar även barn- och ungdomsvården, och är ett led i förvaltningens systematiska kvalitetsarbete, vilket beskrivs närmare på s 5 under rubriken Kvalitet.

Arbetsprocesser för handläggning, dokumentation och uppföljning

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ha enhetliga processer för handläggning, dokumentation och uppföljning av ärenden enligt SoL och LVU avseende barn och unga.

I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete framgår att den som bedriver socialtjänst ska identifiera, beskriva och fastställa de processer och rutiner som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet. Den som bedriver socialtjänst ska säkerställa att verksamhetens personal arbetar i enlighet med processerna och rutinerna i ledningssystemet.

De gemensamma kärnprocesserna för handläggning och dokumentation samt uppföljning gällande barn och unga är ett stöd för att omsätta riktlinjernas kvalitetsambitioner till praktiskt arbete. De bidrar till likvärdig kvalitet, handläggning och vård oavsett var barnet bor, eller andra omständigheter som barnets kön, ålder eller kulturella bakgrund. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ansvarar för att medarbetarna inom avdelning IFO arbetar i enlighet med dessa.

Jämställd och jämlik vård

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ha arbetsätt och verktyg som främjar en jämställd och jämlik handläggning och biståndsbedömning.

Jämställd vård innebär att vård och omsorg tillhandahålls och fördelas på lika villkor för flickor och pojkar. För att detta ska ske i praktiken vid bedömningar och beslut om insatser behöver det vara en integrerad del i det dagliga arbetet. Arbetsmarknads- och socialförvaltningens arbetsätt och kärnprocess ska stödja en jämställd och jämlik bedömning och handläggning. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ta fram och analysera könsuppdelad statistik i alla

aggregerade uppföljningar och kartläggningar för att synliggöra eventuella skillnader.

Jämlik vård innebär att vården och stödet tillhandahålls och fördelas på lika villkor för alla oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

I diskrimineringslagen finns bestämmelser om förbud mot diskriminering inom socialtjänsten med mera.⁸ Verksamheten ska bedrivas med mänskliga rättigheter som grund och utgå från principen om icke-diskriminering. Malmöbornas rätt till inflytande, självbestämmande och integritet ska respekteras. Ett likvärdigt, jämlikt och jämställt bemötande ska säkerställas i utförandet av verksamheten. Detta framgår av Malmö stads policy för mänskliga rättigheter.⁹

Tillgänglig vård och insatser

Tillgänglig vård och insatser för barn och unga innebär att det är lätt för den som behöver det att få kontakt med en verksamhet och att vid behov få information, stöd eller vård inom rimlig tid. Det innebär också att information och kommunikation ska vara begriplig och anpassad efter olika gruppers och individers behov, exempelvis barn och unga, för att säkerställa jämlikhet och likvärdig tillgång till insatser.

Information

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska tillhandahålla lättillgänglig, begriplig och åldersanpassad information till barn, unga och vuxna om barn- och ungdomsvårdens verksamhet, om deras rättigheter och om vilken hjälp de kan få.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska informera om möjligheten att söka hjälp hos andra myndigheter när det är aktuellt.

⁸ [Diskrimineringslag \(2008:567\) Svensk författningssamling 2008:2008:567 t.o.m. SFS 2022:848 - Riksdagen](#)

⁹ [Policy för mänskliga rättigheter \(malmo.se\)](#)

En lättillgänglig, begriplig och åldersanpassad information är en grundläggande förutsättning för att barn och unga ska kunna få sina rättigheter tillgodosedda och kunna vara delaktiga i frågor som rör dem. Informationen ska vara tillgänglig både på webben och ges muntligt om ett barn eller en vårdnadshavare tar kontakt. Kontaktuppgifter och kontaktvägar ska vara tydliga och lätta att hitta på webben. Även medarbetare behöver lättillgänglig information för att kunna hjälpa en enskild vidare till rätt kontakt.

Stöd och insatser

Uppsökande och förebyggande insatser

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska erbjuda uppsökande och förebyggande insatser.

Ett sätt att göra socialtjänstens stöd och insatser mer tillgängliga är att arbeta uppsökande och förebyggande, i enlighet med socialtjänstlagens intentioner. Uppsökande verksamhet syftar till att identifiera barn och unga i behov av stöd, eller som riskerar att fara illa, samt att informera, erbjuda stöd och hjälp samt förmedla kontakt till relevanta instanser och verksamheter. Förebyggande verksamhet syftar till att ge råd och stöd till barn och unga eller deras familjer för att förebygga att barnet eller den unge utvecklar någon form av psykosocial problematik. Begreppet tidiga insatser används för att benämna samordnade insatser från berörda aktörer till ett barn i ett tidigt skede av en negativ utveckling, för att motverka att barnets bekymmer förvärras.¹⁰ Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedriver uppsökande och förebyggande arbete genom bland annat fältarbete och genom socialrådgivning på familjecentralerna.

Likvärdig tillgång till insatser

Alla barn och unga som har behov av det ska ha likvärdig tillgång till arbetsmarknads- och socialförvaltningens insatser samt snabbt få den hjälp de behöver.

¹⁰ <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/barn-och-unga/tidiga-och-samordnade-insatser>

Artikel 6 i Barnkonventionen lyfter fram varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling, fysisk, psykiskt och socialt. Socialtjänsten ansvarar för att bidra till att denna rättighet tillgodoses när det gäller de barn och unga som behöver stöd och insatser. Enligt förvaltningslagen ska en utredning genomföras så snabbt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Skyndsamhet ska iakttas både vid utredning och vid tillsättande av insatser. Om barnet behöver stöd under utredningstiden ska en insats påbörjas omgående. Den lagstadgade utredningstiden om maximalt fyra månader är i ett barns liv en lång tid, och beroende på problematiken kan det få stora konsekvenser för barnets utveckling att behöva vänta på att få sina behov tillgodosedda.

Socialtjänstlagen reglerar hanteringen av orosanmälningar samt utredningstid. Kärnprocessen för barn- och ungdomsvården utgår från de lagstiftade tidsangivelserna och anger kompletterande tidsramar för vissa moment i handläggningen.

Barn och unga i dygnsvård

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska noga följa barnets vård och utveckling utifrån tillsyn av barnets psykiska och fysiska uppväxtmiljö med beaktande av barnets rätt till delaktighet.

I socialtjänstlagen samt i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende regleras hur socialtjänsten ska fullgöra sitt ansvar och uppdrag gällande placerade barn och unga för att tillförsäkra dem trygg och säker vård.

Barnkonventionen anger alla barns rättigheter, men berör också rättigheter för särskilda grupper som i artikel 25 avseende barn som placeras utanför det egna hemmet och deras rätt till en regelbunden översyn av den behandling som barnet får och alla andra omständigheter rörande barnets omhändertagande.¹¹

Kärnprocesserna för barn- och ungdomsvården beskriver hur socialtjänsten i Malmö stad ska arbeta för att noga följa barnets eller den unges vård. En placering kan behöva kompletteras med öppenvårdsinsatser från socialtjänsten men också från hälso- och sjukvården. Läs mer om det i avsnittet *Placerade barns hälsa och utbildning*.

¹¹ <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>

Barnets nätverk

Arbetsmarknads och socialförvaltningen ska utforma vården för placerade barn och unga så att den främjar samhörigheten med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön.

Oavsett om vården är frivillig eller genomförs med stöd av LVU är utgångspunkten att en god och bibehållen relation mellan barn och föräldrar ska eftersträvas. Socialtjänsten ska så långt det är möjligt och lämpligt involvera föräldrar, syskon och övrigt nätverk i barnets eller den unges liv. Att uppmärksamma barnets eller den unges behov av kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående är en viktig del i att följa vården. Det kan handla om åtgärder för att upprätthålla positiva kontakter men också om att planera umgänget på ett sådant sätt att barnet känner trygghet i situationen.

Lagstiftningen gäller för alla barn och ställer krav på att socialtjänsten även främjar barns kontakt med anhöriga i andra länder. Förutsättningarna för ensamkommande barn att ha kontakt med sina föräldrar och andra närstående varierar och socialtjänsten behöver på olika sätt underlätta och stödja denna kontakt om det kan ske på ett säkert sätt. Barns rätt att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkta kontakter med sina föräldrar framgår även av artikel 10 barnkonventionen. Hur umgänget ska utformas bedöms utifrån det enskilda barnets behov och inställning.

Placerade barns hälsa och utbildning

Socialtjänsten ska särskilt noga följa det placerade barnets hälsa och skolgång. Socialtjänsten ansvarar för att uppmärksamma de huvudmän som ansvarar för hälso- och sjukvård respektive skolgång på barnets behov så att de kan bli tillgodosedda.

Hälsa

Barn samt unga 18–20 år som placeras ska enligt 11 kap. 3 a § SoL erbjudas en hälsoundersökning på begäran av socialtjänsten, om det inte är uppenbart att det inte behövs. En hälsoundersökning omfattar fysisk och psykisk hälsa. I samband med hälsoundersökningen ska socialtjänsten beställa en tandvårdsundersökning.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ansvarar för att följa upp att barnet får den hjälp som undersökning och bedömning visat att barnet behöver.

Socialtjänsten och regionerna är skyldiga att säkerställa att ett barn som placeras får sina hälso- och sjukvårdsbehov utredda och tillgodosedda, såväl vad gäller fysisk

som psykisk hälsa.¹² Region Skåne och Kommunförbundet Skåne har utarbetat rutiner för hur hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska samverka kring barn som placeras.¹³ Rutinerna omfattar även samverkan med tandvården.

Utbildning

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska verka för att barn och unga som placeras får det stöd de behöver i sin skolgång.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska följa de gemensamma rutinerna med grundskoleförvaltningen och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen om samverkan för obruten skolgång för placerade barn, utformade enligt Socialstyrelsens och Skolverkets modell SAMS. Rutinerna gäller för barn som är placerade i jourhem, familjehem och HVB eller statligt ungdomshem.

Socialtjänsten ska verka för att placerade barns och ungas behov av stöd i skolgången blir kartlagda. Det kan exempelvis röra sig om en pedagogisk och kognitiv utredning. Genom att socialtjänsten verkar för att samverka med skola, elevhälsans medicinska insats och hälso- och sjukvården kan önskvärd kartläggning och utredning utföras. Det är den andra huvudmannens uppgift att bedöma vilken typ av kartläggning som behöver genomföras. Socialtjänsten ska inhämta underlag från en sådan kartläggning och följa upp att barnet eller den unge får det stöd som kartläggningen visat att han eller hon behöver.

Läs mer om hur socialtjänsten ska arbeta med placerade barns skolgång under avsnitten *Särskilt om barn och unga som är placerade på institution* respektive *Särskilt om barn och unga som är placerade i familjehem*.

Särskilt om barn i familjehem

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska erbjuda insatsen Skolfam till alla barn som är placerade i familjehemmen och som ingår i målgruppen.

¹² https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2017209-om-halsundersokning-av-barn-och_sfs-2017-209

¹³ <https://vardgivare.skane.se/kompetens-utveckling/sakkunniggrupper/barnhalsovard/halsundersokning-pa-begaran-av-socialtjansten>

Skolfam är en metod och arbetsmodell för stöd till placerade barn i deras skolgång.¹⁴ Alla barn som placeras i familjehem av Malmö stad och som ingår i målgruppen ska få ta del av bedömning och stödinsatser från Skolfam.

Stöd till familjehemmen

Familjehemmet en viktig arena för barnets vardagliga liv och utveckling. Familjehemmen ska tillförsäkras stöd och handledning för sitt uppdrag.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska följa Sveriges Kommuners och Regioners (SKR) rekommendationer för familjehem, jourhem samt kontaktperson/kontaktfamilj.

I kärnprocesserna för barn- och ungdomsvården anges hur socialtjänsten i Malmö stad ska arbeta med barnets vård och utveckling samt utreda och ge stöd och handledning till familjehem och jourhem. Den årliga uppföljningen av familjemsvården omfattar bland annat följsamheten till riktlinjer och kärnprocessen.

Att arbetsmarknads- och socialförvaltningen följer SKR:s rekommendationer¹⁵ säkerställer en likvärdig hantering för alla familjehem, jourhem och kontaktpersoner/kontaktfamiljer, vilka är viktiga resurser för en säker och tillgänglig vård för barn och unga i behov av dessa insatser.

Vidare ska arbetsmarknads- och socialförvaltningen erbjuda familjehemmen Socialstyrelsens nationella grundutbildning och kunskap som bidrar till att de kan uppfylla sitt uppdrag.

Särskilt om barn och unga som är placerade på HVB eller statliga särskilda ungdomshem

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska säkerställa att barn och unga som placeras på HVB eller statliga särskilda ungdomshem får samordnad vård och stöd inför, under och efter placeringen.

¹⁴ <https://komin.malmo.se/Arbetsfalt-verksamheter/Forskola--utbildning/Skolfam.html>

¹⁵

<https://skl.se/integrationsocialomsorg/socialomsorg/barnochunga/placeradebarnochunga/familjehemsvard/rekommendationer.1506.html>

Socialtjänsten har ett sammanhållande ansvar för vården av ett barn eller ung person som vårdas på HVB eller statligt ungdomshem.¹⁶ Det krävs ett nära samarbete mellan socialtjänsten och institutionen för att barnet eller den unge ska få en god vård. Det är viktigt att uppmärksamma om barnet eller den unge behöver ytterligare insatser under placeringen, i form av öppenvård från socialtjänsten eller hälso- och sjukvård för att bidra till kontinuitet i barnets eller den unges livssituation.

Socialtjänsten har också ett särskilt ansvar för att värna kontinuitet i vården från förberedelser till utslussning och eftervård. Vårdtiden på en institution är oftast relativt begränsad och en planering för tiden efter placeringen behöver därför göras redan i samband med placeringen.

I kärnprocesserna för barn- och ungdomsvården anges hur arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska arbeta med att följa barnets eller den unges vård och utveckling.

SiSam samverkan är ett samverkansavtal mellan Malmö stad och Statens Institutionsstyrelse som särskilt reglerar samverkan kring barn och unga placerade på ungdomshem, med fokus på skolgång.¹⁷ Rutinerna i SiSam samverkan har integrerats i förvaltningens rutiner för samverkan för obruten skolgång för placerade barn, som utgår från Socialstyrelsens och Skolverkets modell SAMS.¹⁸

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedriver HVB-verksamhet i egen regi och följer de bestämmelser som gäller för sådan verksamhet.¹⁹ Arbetsmarknads- och socialförvaltningen placerar även barn och unga i HVB som bedrivs av externa leverantörer med tillstånd från IVO.

¹⁶ <https://www.socialstyrelsen.se/regler-och-riktlinjer/foreskrifter-och-allmannarad/konsoliderade-foreskrifter/201211/>

¹⁷ <https://komin.malmo.se/Arbetsfalt-verksamheter/Forskola--utbildning/SiSam-Samverkan.html>

¹⁸ [Obruten skolgång för barn och unga i samhällsvård - Skolverket](#)

¹⁹ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmannarad/2016-6-14.pdf>

Särskilt om barn och unga i stödboende

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska säkerställa att barn och unga som placeras i stödboende får samordnad vård och stöd inför, under och efter placeringen.

Barn och unga mellan 16–20 år som har behov av eget boende med individanpassat stöd kan få behovet tillgodosett genom placeringsformen stödboende. Det huvudsakliga syftet med placeringsformen är att, under trygga former, träna och förbereda barnet eller den unge för ett självständigt boende och vuxenliv. Stödboende kan vara ett fristående placeringsalternativ eller fungera som utslussning efter annan vård utanför det egna hemmet. Barn i åldern 16–17 år får tas emot i ett stödboende endast om det finns särskilda skäl.²⁰

Precis som gäller när ett barn eller en ung person placeras i ett familjehem eller i ett HVB ansvarar socialnämnden för att barnet eller den unge får god vård. Det krävs ett nära samarbete mellan socialtjänsten och stödboendet för att uppnå ett gott resultat. Socialtjänsten behöver ha kunskap om vad en placering i ett stödboende innebär för att kunna bevaka barnets intressen och rättigheter under placeringen.

En insats i form av stödboende innebär att barnet eller den unge får disponera ett eget boende i kombination med individuellt anpassat praktiskt och känslomässigt stöd. De egna boenden som ingår i ett stödboende ska vara hemlika och bestå av rum för boende, utrymme för tillagning och intag av måltider samt rum för personlig hygien. Om en ung person har ett eget hyreskontrakt och samtidigt är i behov av en insats i form av till exempel kontaktperson, är boendet inte en del av ett stödboende.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen bedriver stödboendeverksamhet i egen regi och följer de bestämmelser som gäller för sådan verksamhet på motsvarande sätt som föreskrifter och allmänna råd avseende HVB. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen placerar även i vissa fall barn och unga mellan 16–20 år i stödboende som bedrivs av externa leverantörer med tillstånd från IVO.

²⁰ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmanna-rad/2016-6-15.pdf>

Individanpassad vård

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska tillhandahålla individanpassat stöd och insatser till barn och unga samt stöd i form av gruppverksamhet.

En individanpassad vård ges med respekt och lyhördhet för den enskildes specifika behov, förväntningar och integritet samt att den enskilde ska ges möjlighet att vara delaktig i vården och planeringen av denna.

Bedömningen av ett barns behov utgår alltid från det enskilda barnet. Stödet ska anpassas till de individuella behoven, med utgångspunkt i barnets och föräldrarnas önskemål samt i kunskap om vilken typ av insatser och stöd som kan bidra till önskad förändring. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen arbetar nätverksinriktat och involverar det privata och det professionella nätverket i syfte att hitta resurser som kan bidra till att hjälpa barnet och dess familj.

Barnens och familjernas behov och bekymmer är ofta komplexa och varierande. Socialtjänstens insatser ska kunna motverka riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer inom alla områden i barnets liv; hälsa, utbildning, känslor och beteende samt sociala relationer. Även områden i barnets familj och miljö kan utgöra riskfaktorer, exempelvis ekonomiska svårigheter eller problem med boendet. Det ställer höga krav på kompetensen och förutsättningarna i verksamheten att utforma flexibla insatser som matchar barnets behov.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen behöver kunna erbjuda stöd och insatser, till individer, familjer eller grupper beroende på vad som bedöms lämpligt, i förhållande till en rad olika behov; stärka föräldrars omsorgsförmåga, motverka kriminalitet och missbruk, stärka och stödja skyddsfaktorer som skolgång, hälsa och ett fungerande privat och professionellt nätverk, familjerelationer samt motverka att barn och unga utsätts för våld eller andra övergrepp.

I riktlinjerna för arbetsmarknads- och socialförvaltningens missbruks- och beroendevård regleras hur socialtjänsten ska arbeta med vissa grupper av barn och unga med särskilda behov i förhållande till problematik med missbruk, hos dem själva eller hos närstående.²¹

En stabil kontakt

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska säkerställa att barn och unga så långt som möjligt har kontakt med samma person under tiden som hon eller han genomgår en utredning och/eller får en insats.

²¹ Arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser gällande missbruk och beroende. ASN 2022-20159

Att barn och unga får ha kontinuitet i kontakten med sin socialsekreterare är av största vikt. En stabil kontakt med samma person stärker barnets tillit och därmed också chansen att barnet ska kunna vara delaktigt, uttrycka sin åsikt och våga berätta om något inte är bra. Detta är av särskild vikt för barn och unga som är placerade i heldygnsvistelse, inte minst de familjehemsplacerade barnen som ofta är placerade under lång tid.

Barn som utsätts för eller bevittnar våld

Barn har rätt att vara fria från våld och att själva bestämma över sina kroppar. Samhället har ett ansvar att skydda barn och vuxna som är utsatta eller riskerar att bli utsatta för våld och förtryck. Konsekvenser av våld och förtryck drabbar främst den som utsätts. Även den som använder våld, anhöriga och samhället påverkas av samhällets konsekvenser. Bland annat visar forskning att barn och vuxna som är utsatta för våld i hemmet löper större risk att utsättas även i andra miljöer.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska erbjuda stöd och insatser till barn och unga som utsätts för eller bevittnar våld samt till de personer som utövar våld, i samverkan med andra aktörer som hälso- och sjukvården, polisen och rättsväsendet för att dessa ska få det skydd och stöd som de behöver.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska arbeta enligt den av kommunfullmäktige beslutade planen Fri från våld – en gemensam angelägenhet 2022–2026.²²

Hälsa och utbildning

Barn och unga som lever i miljöer med social problematik löper större risk att utveckla fysisk och psykisk ohälsa. Det är därför viktigt att socialtjänsten tar reda på hur barnet utvecklas fysiskt och psykiskt.

Att gå ut grundskolan med fullständiga betyg är en av de tydligaste skyddsfaktorerna som ökar möjligheten till en positiv utveckling för barn och unga, varför socialtjänsten också måste ta reda på hur barnets skolgång fungerar och om barnet behöver någon form av stöd för att klara skolan. När det gäller barn som är placerade i dygnsvård har nämnden ett särskilt ansvar. För barn som är placerade i familjehem erbjuder arbetsmarknads- och socialförvaltningen insatsen Skolfam. Läs mer under avsnittet *Tillgänglig vård och insatser - Barn i dygnsvård*.

Utredning och insatser när det gäller hälsa och skolgång behöver ske i samverkan med hälso- och sjukvården och skolan. I kärnprocessen samt inom ramen för

²² [Fri från våld – en gemensam angelägenhet \(malmo.se\)](https://www.malmo.se/om-malmo/planer-och-program/planer-och-program-2022-2026/fri-fran-vald)

arbets sättet BBIC finns vägledning och stöddokument för hur detta kan gå till. Socialtjänstens och regionernas ansvar enligt lag samt gällande rutiner framgår under avsnittet *Tillgänglig vård och insatser – Barn i dygnsvård*. En hälsoundersökning kan initieras även avseende barn som är aktuella för utredning eller annan insats än dygnsvård, om det bedöms finnas behov av att klarlägga barnets behov av hälso- och sjukvård samt säkerställa att de tillgodoses.

Delaktighet

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska anpassa formerna för kommunikation och möten till det enskilda barnets förutsättningar, behov och önskemål.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska använda metoder och verktyg som stödjer och bjuder in barn och unga att vara delaktiga i beslut och insatser som rör dem.

Individanpassad vård förutsätter att barnet är delaktigt i utredning och insats, både genom att få tillräcklig och begriplig information, berätta om sin situation och genom att få uttrycka sina åsikter och önskemål när det gäller vilket stöd de behöver. Barnets vilja och åsikter ska beaktas. Insatserna behöver anpassas efter barnets och vårdnadshavarnas önskemål och förutsättningar. Barnkonventionens artikel 12 tydliggör barnets rätt till delaktighet och inflytande och att bli hörd. Hur förvaltningens medarbetare ska arbeta med detta tydliggörs bland annat i arbetsmarknads- och socialförvaltningens kärnprocess för barn- och ungdomsvård.

Barn ska bli hörda och få lämna synpunkter på sätt som är anpassade för dem, exempelvis genom digitala lösningar och verktyg. Socialtjänsten behöver ta reda på och ta hänsyn till hur det enskilda barnet vill vara delaktigt. Barn har också rätt att välja att inte uttrycka sig eller lämna synpunkter.

Läs mer om hur förvaltningen arbetar med att inhämta synpunkter från barn och unga under avsnittet Kunskapsbaserad verksamhet – *De enskildas situation, erfarenheter och önskemål*.

Effektiv vård

Effektiv vård innebär att tillgängliga resurser utnyttjas på bästa sätt för att nå uppsatta mål. En effektiv vård innebär också att uppmärksamma det enskilda barnets hela livssituation. Samarbete och samverkan med professionellt och privat nätverk är viktigt för att möjliggöra en helhetssyn på barnet och dess villkor och detta ska alltid ske med utgångspunkt i barnets rättigheter, behov och intressen. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska även samverka internt och samordna insatserna till en enskild eller en familj som har kontakt med flera verksamheter.

Vidare är matchningen av barnets behov till rätt insats central för en effektiv vård, vilket även omfattar att ge barnet insatser i rätt tid. Barn ska inte behöva vänta på att få sina behov tillgodosedda.

Mäta resultat

För att veta om vården är effektiv, d.v.s. ger de resultat och når de mål som är uppsatta behöver den systematiskt följas upp, både på individ- och gruppnivå. Hur arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska göra det framgår i avsnittet *Kunskapsbaserad verksamhet*.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska ha aktuella överenskommelser om samverkan för de områden där det behövs samt säkerställa att dessa överenskommelser följs och följs upp kontinuerligt.

Samverkan

Samverkan är en lagstadgad skyldighet, där socialtjänsten har ett särskilt ansvar för att samverkan kommer till stånd. En fungerande samverkan är centralt för en effektiv verksamhet. När det gäller barn som riskerar att fara illa eller som har behov av stöd och insatser behöver det finnas en samverkan med andra myndigheter med särskilt fokus på fysisk och psykisk hälsa samt skolgång. Behöver barnet insatser från flera instanser är det viktigt att detta samordnas så att barnet får ett sammanhållet stöd.

När insatser ges från socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska dessa samordnas i en samordnad individuell plan.²³ Stöd för hur och när socialtjänsten ska samverka med andra parter kring ett barn finns också arbetsmarknads- och socialförvaltningens kärnprocess för handläggning av ärenden som rör barn och unga samt inom ramen för arbetssättet BBIC.

Den lokala överenskommelsen om samarbete mellan Malmö stad och Region Skåne gällande personer med psykisk funktionsnedsättning samt barn och ungdom som har eller riskerar att utveckla psykisk ohälsa reglerar samverkan mellan arbetsmarknads- och socialförvaltningen, funktionsstödsförvaltningen, hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen, skolförvaltningarna samt Region Skåne för att förebygga

²³ <https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/sip/>

problematik hos och ge stöd till särskilda grupper.²⁴ I denna överenskommelse anges den samverkansorganisation som ska gälla mellan Malmö stad och Region Skåne.

Samverkan kring barn och unga i behov av stöd från mer än en förvaltning/huvudman) leds genom *Samverkan Barn och Unga Malmö (SBUM)*. SBUM består av representanter från arbetsmarknads- och socialförvaltningen, förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen, gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, funktionsstödsförvaltningen, fritidsförvaltningen och kulturförvaltningen, polisen samt barn- och ungdomspsykiatri. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska medverka till och arbeta i enlighet med de uppdrag och processer som leds av SBUM.

²⁴<https://komin.malmo.se/download/18.fe21e4415b84a94fbed9f36/1503475184029/Lokal+%C3%B6verenskommelse+Psykiatri+Malm%C3%B6+stad.pdf>